

DIÀLEGS x

L'ESCALA

DE POBLE A CIUTAT

1 FEBRER DE 2019

ÍNDEX

1. PRESENTACIÓ
2. PROGRAMA
3. CONTINGUT
4. COMISSIÓ TÈCNICA
5. ORGANITZACIÓ, COMISSARIAT, COL·LABORADORS I PATROCINADORS

1. INTRODUCCIÓ

L'Ajuntament de l'Escaló organitza una jornada de diàlegs anomenada "l'Escaló, de Poble a Ciutat" que es durà a terme el divendres **1 de Febrer del 2019** a l'Alfolí de la Sal del mateix municipi.

La jornada gira entorn al concepte de **CIUTAT**, i en concret, què passa quan s'esdevé CIUTAT. Al llarg del dia es presentaran 5 diàlegs que reflexionaran entorn al tema de la CIUTAT des de cinc aspectes concrets, com son l'**URBANISME**, la **GOVERNANÇA**, el **TURISME**, el **PAISATGE** i la **CULTURA**.

El punt de partida és l'evolució de poble a ciutat que ha viscut el municipi de l'Escaló i les transformacions que això ha generat, creant a la vegada noves necessitats, demandes i oportunitats. Davant d'aquesta situació, es planteja la possibilitat de crear un **espai de reflexió i debat** per tornar a repensar la CIUTAT i suggerir **noves mirades** sobre la temàtica que s'ha exposat.

Al Juny del 2014, es va celebrar un primer simposi, anomenat "**Planificació, turisme i territori: la regeneració urbana en municipis turístics costaners**", on l'**objectiu** era debatre sobre la incidència de l'urbanisme en la millora de les poblacions dedicades als serveis turístics.

Amb una durada de dos dies, el simposi va girar entorn a **tres blocs**; el primer, sobre la planificació urbanística en destinacions turístiques madures; el segon, sobre projectes de regeneració de fronts marítims i per últim, el bloc de noves estratègies turístiques per al segle XXI.

Les **conclusions** que es van extreure d'aquell primer esdeveniment van ser el repte de trencar la frontera entre residents i turistes, i la necessitat d'apostar per un sistema urbanístic més integrador i sensible.

Davant l'èxit del primer simposi, l'Ajuntament té la voluntat d'organitzar aquesta segona jornada, amb un format més dinàmic de diàleg, i que si bé es pot entendre com una continuació de l'anterior, planteja, al mateix temps, nous temes de discussió, amb la voluntat de posar l'accent sobre els canvis que afecten al territori quan aquest passa de poble a ciutat, quan deixa de ser un unitat individual per esdevenir part d'un sistema més complex.

2. PROGRAMA

4. FORMAT

Tal i com s'ha comentat, la jornada s'estructurarà principalment en 5 DIÀLEGS, que giren entorn a la CIUTAT des de punts de vista diferent.

El format de cada diàleg és el d'un moderador i dos *dialogants* i un moderador.

9:00 h	Presentació institucional de la jornada	
9:10 h	Introducció a la Jornada	Sr. Joaquim Nadal i Farreras
9:30 h	DIÀLEG 1: CIUTAT I URBANISME	Sra. Itziar González i Virós Sr. Carles Llop i Torné
10:30 h	DIÀLEG 2: CIUTAT I GOVERNANÇA	Sr. Pere Macias i Arau Sr. Oriol Nel·lo i Colom Sr. Juli Esteban i Noguera
11:30 h	Pausa	
12:00 h	DIÀLEG 3: CIUTAT I TURISME	Sr. Josep Francesc Valls Sra. Alejandra Ferrer Kirschbaum Esther Vera i Garcia
13:00 h	DIÀLEG 4: CIUTAT I PAISATGE	Sr. Martí Boada i Juncà Sra. Maria Rubert de Ventós Sr. Llätzer Moix
14:00 h	Pausa	
15:00 h	DIÀLEG 5: CIUTAT I CULTURA	Sr. Ferran Mascarell i Canalda Sra. Gemma Sendra Sr. Carles Duarte i Montserrat
16:00 h	Conclusions	
16:30 h	Cloenda	

3. CONTINGUT

3.1 Antecedents

Al 2009, l'Escala va sobrepassar els 10.000 habitants i oficialment va esdevenir una ciutat.

Partint de 6.000 habitants al 2000, en la primera dècada dels 2000s hi ha un increment de 4.000 més, el que suposa un creixement de més del 60% de la població en un període de temps relativament curt, 10 anys. Posteriorment, des del 2010 fins l'actualitat, la població s'ha mantingut entorn als 10.000 habitants. Tot i l'estancament en el creixement de la població, la percepció del ciutadà és que el municipi s'ha transformat i que ha sofert grans canvis durant els darrers anys.

És cert que al llarg del temps, l'Escala ha estat sotmesa a grans variacions de població en un mateix any a conseqüència del turisme: 6.000 habitants no estacionals que durant uns mesos d'estiu determinats passen a ser 80.000.

Durant tots aquests anys, més del 80% de l'activitat econòmica ha sigut i és la del sector de serveis. De fet, el model de l'Escala, al igual que d'altres municipis costaners, s'havia recolzat precisament en el turisme estacional.

Per tant, el poble d'hivern, en part es dedicava i es dedica a treballar per als que venien durant la temporada

d'estiu. Fa molts anys que ha sigut així i la gent del poble s'hi ha acostumat, el turisme no és un concepte incòmode o negatiu com pot ser a Barcelona, sinó que està ben acceptat. Al final de la temporada els turistes marxen i es queda la gent del poble.

Aquest equilibri s'ha trencat, no per l'augment de turistes -80.000 habitants a l'estiu és pràcticament el

topall-, sinó per l'augment, en pocs anys, de 4.000 habitants en la població d'hivern.

Aquests 10.000 habitants han provocat l'aparició de noves demandes i necessitats que van més enllà de la temporada d'estiu.

Per tant, l'esdevenir "ciutat" i les transformacions que això ha comportat ens aboca a la necessitat de

repensar el model actual i possiblement, de plantejar noves governances.

És per tot això que el simposi planteja la CIUTAT com el punt de partida que ens permeti generar reflexió entorn a diversos aspectes.

Al mateix temps, es proposa estructurar el simposi en 5 diàlegs (Ciutat i Territori / Ciutat i Governança / Ciutat i Turisme / Ciutat i Paisatge / Ciutat i Cultura) que en si mateix es troben profundament interrelacionats i que a continuació es descriuen.

DIÀLEG I: CIUTAT & TERRITORI

Itziar González i Virós · Carles Llop i Torné

Segurament, el creixement de la població ha sigut el producte de diversos factors.

Per una banda, va ser incentivat per la crisi, quan moltes famílies que tenien dues residències van haver de cedir una d'aquestes per als familiars que no podien permetre's un habitatge.

Per altra banda, l'elevat cost dels lloguer/compra dels habitatges en les capitals i el fet que, degut als avanços tecnològics, és possible treballar des de casa, han provocat que la població s'hagi pogut desplaçar a indrets més allunyats de les grans ciutats.

També s'ha de tenir en compte el fenomen dels apartaments turístics, que provoca que sigui més rentable especular amb un apartament en una ciutat i anar a viure en un immoble de segona residència a un municipi com l'Escala.

A més, hi ha gent que ha decidit anar a jubilar-se allà on tenien la segona residència.

Sigui pels motius que sigui, els canvis socials, econòmics i tecnològics que s'han viscut en la dècada dels 2000s han provocat un creixement de la població i conseqüentment un canvi de tendència en quan a l'ús que tradicionalment se li donava a les edificacions.

Però no és únicament un canvi en l'ús que se li donava a aquests edificis, sinó un canvi del tipus de perfil d'habitant que els ocupa, que segurament genera unes demandes i necessitats diferents.

Tot això comporta inevitablement que es transformin els barris de l'Escala i que s'hagi de qüestionar la sostenibilitat i autosuficiència del model urbanístic actual.

Aconseguir una ciutat més compacta i restringir la perifèria, és un dels objectius a aconseguir a nivell urbanístic. Així, prenen força conceptes com regeneració, recuperació, rehabilitació, repoblació, omplir forats...per tal de consolidar el centre de la ciutat. De fet, aquesta idea està assumida a nivell territorial.

Tot i així, actualment, per part de l'Administració –tant la municipal com a nivell de Catalunya–, no es disposen d'eines per modelar la ciutat, per arribar allà on es vol arribar, per actuar inclús de forma retrospectiva, per poder "tornar enrere" o desfer actuacions –especialment en sòl urbà consolidat–.

Resulta força complicat canviar les coses o prendre decisions quan afecta a la propietat, es posa sobre la taula la disminució de l'aprofitament urbanístic i pot comportar inclús un procés judicial.

L'Administració ha de comptar, per tant, amb eines que li permetin actuar, modificar i adaptar la ciutat, de forma dinàmica sobretot per tal que es puguin absorbir els canvis actuals i futurs.

En qualsevol cas, l'adquisició de la percepció de la ciutat per part de la gent està per sobre de la qüestió demogràfica.

El fet d'esdevenir ciutat implica anar més enllà de l'Escala en si mateix i assolir una centralitat respecte a altres entitats que l'envolten. Això s'ha de traduir també amb la dotació de serveis, infraestructures, equipaments, etc. Aquesta dependència relativament sobtada de les entitats del voltant cap a l'Escala, ha sigut impactant per una ciutat que fa quatre dies era un poble com els altres. L'Escala, per tant, com a pol d'atracció, adquirint una escala d'influència territorial, esdevenint per tant, el territori de les Empúries.

DIÀLEG 2: CIUTAT & GOVERNANÇA

Pere Macias i Arau · Oriol Nel·lo i Colom / Juli Esteban i Noguera

En aquest context de transformacions i l'aparició de noves necessitats, és inviable confiar en que aquestes es resoldran de forma individual. L'Escala no pot ser una entitat aïllada, tancada en si mateixa sinó que ha de relacionar-se amb altres, per tal de formar part d'un sistema sostenible i eficient. No es pot confiar en un model en el que cadascú sigui autònom i independent a la resta d'entitats que l'envolten. El fet de que cada municipi tingui de tot no és sostenible, i per tant, hi haurà serveis, infraestructures i altres elements que s'hauran de compartir.

Així, pren molta força la idea de connexió i interrelació d'entitats per crear un sistema més complex i autosuficient.

Per tal d'aconseguir-ho, és necessari un canvi d'escala en la percepció d'aquest nou sistema urbà *intermunicipal*. S'ha de deixar de pensar com individual per tal d'aconseguir un territori més connectat.

Totes aquestes qüestions impliquen la necessitat de plantejar noves governances, que possiblement sobrepassin l'àmbit municipal. És interessant reflexionar sobre la gestió de solucions supramunicipals capaces de superar els àmbits administratius, sobretot en un territori que tendeix a fragmentar-se -cada vegada hi ha més municipis-.

DIÀLEG 3: CIUTAT & TURISME

Josep Francesc Valls · Alejandra Ferrer Kirschbaum / Esther Vera i Garcia

Actualment, el turisme és l'activitat més important del municipi. Aquest turisme, que és estacional, provoca que hi hagi un gran contrast entre l'hivern i l'estiu. L'estacionalitat és en

part deguda a que el tipus de turisme de l'Escala és majoritàriament de "Sol i Platja", i per tant, concentrat en els mesos d'estiu.

El turisme és un fenomen globalitzat, que en general, tendeix cada vegada a estances de més curta durada, especialment degut a l'aparició dels apartaments turístics, entre d'altres. Abans, sempre s'anava a estiuejar al mateix lloc, els hotelers coneixien a la gent que s'allotjava i la gent tenia una segona residència on hi anava cada any. Ara la tendència és la varietat, el consum ràpid, passar un cap de setmana en un lloc i després anar tres dies a un altre. Tot això provoca que el turista que hi arriba tingui menys empatia i menys voluntat de conèixer i entendre la cultura del lloc.

Davant d'aquesta situació, i tenint en compte les transformacions que s'han anat descrivint anteriorment, cal potser reflexionar entorn al model turístic actual.

L'equilibri entre ciutadà i turista, en un territori on tots dos són necessaris i on a més a més, és nodreixen l'un de l'altre ha de ser un punt de reflexió, sobretot tenint en compte els canvis dels quals s'ha anat parlant en els punts anteriors.

Per una banda, el turisme és una font d'ingressos molt important del municipi, i per això, és evident que s'ha de cuidar i tenir molt en compte. Per altra banda, el ciutadà és el votant, és qui roman quan el turista marxa i qui gaudeix i suporta la ciutat durant tot l'any.

Prioritzar un d'aquests dos vectors és poc recomanable. Si es pensa només del punt de vista del turisme, es corre el perill de perdre la identitat, banalitzar l'espai convertint-lo en un parc temàtic massificat a l'estiu que es transformi en un poble fantasma a l'hivern.

Al mateix temps, si es menysté el turisme, en el fons, es tiraria-se pedres sobre la teulada, ja que és una activitat molt important del municipi de la qual hi viu molta gent.

Precisament, el repte és trencar la frontera entre residents i turistes, per apostar per un model més integrador i sensible. Es planteja la reflexió entorn a la possibilitat i viabilitat de plantejar polítiques de ciutat que siguin beneficioses tant pel ciutadà com per al turista. Per tant, on està aquest equilibri entre ciutadà i turista i com hi podem arribar?

Possiblement, per tal d'aconseguir l'equilibri entre el ciutadà i el turista, i també per tal d'aconseguir un turisme menys estacional, s'han de plantejar estratègies i polítiques per l'Escala pels 12 mesos de l'any i no només des del punt de vista dels 3 mesos d'estiu. Per tant,

s'ha de pensar en estratègies i polítiques que millorin la qualitat de vida dels que hi viuen normalment i dels turistes.

Per altra banda, per tal d'aconseguir un tipus de turisme que no sigui tan estacional, entre d'altres, s'ha d'ampliar l'oferta turística més enllà del Sol i la Platja, i això és força complex. Això ens planteja la següent pregunta: es poden crear altres pols d'atracció més enllà de la platja?

DIÀLEG 4: CIUTAT & PAISATGE

Martí Boada i Juncà · Maria Rubert de Ventós / Llätzer Moix

Recuperant la qüestió de crear pols d'atracció més enllà de la platja, ens cal un territori per a viure quotidianament més enllà i més aquí de l'exitós conreu litoral de temporada.

Millorar la relació amb el medi és de justícia, però també és necessari per optar a uns visitants menys convencionals i ocasionals, amb inquietuds culturals i interessos diversificats, normalment anomenat turisme de qualitat no estacional.

Hauem de re-adreçar la mirada des de la primera línia icònica cap el rere-país, reconèixer el caràcter del lloc en les estructures de paisatge que queden habitualment fora de focus de les postals, o a l'esquena del retratista.

En el paisatge humanitzat de l'aiguabarreig del Ter vell i el Fluvià Vell, ens hem de plantejar a escala regional la inserció ambiental dels assentaments urbans entre els espais naturals protegits: el Parc dels Aiguamolls de l'Empordà i el Parc del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, tot relacionant-los amb la xarxa natura 2000 i els seus connectors.

Ens cal prioritzar-hi la viabilitat de l'espai agrari actiu, protegir-lo tant de l'erosió dels subproductes dels usos urbans no ortodoxos com, si fos possible, de l'especulació dels inversors. Treballar-ho amb els pagesos i no pas "per als" pagesos amb tot el ventall de mesures jurídiques, agronòmiques, i urbanístiques (banc de terres, relleu generacional, cooperatives, reconversió ramadera, comercialització local, etc)

Podríem repensar l'artefacte de la ciutat des del paisatge, integrar els espais lliures urbans, sovint massa autònoms i descontextualitzats, en un rosari que enllaci amb la matriu territorial teixida sobre la malla entrecruada dels camins de l'aigua, recs de drenatge i regadius, i dels camins de les persones, les arbredes, i les fites del patrimoni arqueològic i antropològic. Alfabet de la infraestructura verda.

Podríem reconstruir els límits de l'espai urbanitzat i consolidat respecte dels espais oberts i els sòls protegits amb transicions de vora més suaus i atentes a les manifestacions de la cultura popular que s'hi expressa genuïna com una teranyina de bellesa anònima, obrada

però no planificada: els horts, les vinyes, els olivars, les feixes de fruiters, les motes de tamarius, les arbredes de camí o font o berenador...

Hem de programar les inversions públiques per als manteniments que ja no tornaran a fer al seu càrrec els soferts pagesos (escoles de margers per a les feixes, colles d'escatidors per als marges, peonatge forestal, ramats tallafocs, reposició de camins, inundació controlada d'antics estanys,...).

Haurem d'esbossar un sistema públic supramunicipal de projecte i gestió del paisatge històric per a fer-lo plenament contemporani. Al servei de la qualitat de vida dels habitants de la ciutat real orfe encara del marc administratiu que li és imprescindible per governar-se.

DIÀLEG IV: CIUTAT & CULTURA

Ferran Mascarell i Canalda · Gemma Sendra / Carles Duarte i Montserrat

La cultura no és un factor complementari o prescindible. Configura la personalitat d'una ciutat. A l'hora d'explicar l'Escala inevitablement hem de recórrer al que la caracteritza i la fa singular i la cultura hi compleix una funció essencial. Ha estat així en el passat i continuarà essent-ho d'ara endavant. La capacitat d'una ciutat per afrontar el futur depèn de la seva gent. I això requereix apostar per l'educació i per la cultura, perquè cohesionen, perquè aporten qualitat a una comunitat i perquè la situen en condicions de reconèixer-se ella mateixa i de ser reconeguda i valorada pels altres.

L'Escala té un atractiu turístic evident associat a l'estiu i a les platges, però, en un entorn on aquesta condició és força estesa, pot distingir-se per la manera com s'hi considera el fet paisatgístic i per l'interès i la importància de la seva oferta cultural, dos aspectes cabdals que són significatius durant l'estiu (programes de concerts, rutes i itineraris per espais protegits,...), però que a més poden ajudar a desestacionalitzar l'Escala pel que fa a l'afluència de visitants. L'Escala té una sòlida dimensió cultural. Hi conflueixen una riquesa patrimonial absolutament excepcional (Empúries, l'Alfolí, el Cementiri Marí,...), un ventall prou ampli d'equipaments (el Museu de l'Anxova i de la Sal, la Biblioteca Víctor Català, la Sala Polivalent,...), una cultura tradicional arrelada i mantinguda amb dignitat gràcies a una implicació col·lectiva (des del CER, el sardanisme i l'esbart dansaire al cant coral, el Carnaval, el Via Crucis o la Festa de la Sal) i una vitalitat artística formidable, amb nombrosos i destacats pintors, músics, fotògrafs, escultors, escriptors,... actuals o integrats dins la memòria compartida dels escalencs.

Podem parlar, doncs, de cultura a l'Escala sense nostàlgia del passat i sense la recança per l'existència de mancances crítiques, però precisament perquè el present cultural de l'Escala és consistent podem recolzar-nos-hi per plantejar-nos reptes encara més ambiciosos que reforcin el sentiment d'identificació dels escalencs amb la seva ciutat i que la facin encara més atractiva per als qui ens miren des de fora.

Les oportunitats són evidents. N'hi ha prou d'assenyalar les possibilitats enormes que ofereix la recuperació de Vilanera per a l'Escala, amb un potencial cultural i mediambiental extraordinari. I afegir-hi la consciència creixent de la magnitud insòlita de la figura i de l'obra de Caterina Albert-Víctor Català dins la literatura catalana i europea. Les reedicions constants dels seus llibres, la reivindicació cada cop més ferma que se'n fa i l'acord assolit amb els seus hereus amb relació al Clos del Pastor i a la conservació del seu llegat literari i artístic conviden a reforçar el perfil literari de la ciutat, associant-hi iniciatives com la Vila del Llibre. Ara bé, al costat d'aquests exemples, se n'hi podrien afegir d'altres que contribueixin a eixamplar els horitzons de progrés de l'Escala partint d'aspectes tan notables de la seva vida cultural com la cultura tradicional, la fotografia, la pintura o, òbviament, l'escenari de retrobament amb les arrels històriques i la Mediterraneïtat que constitueix el jaciment d'Empúries, d'evocacions profundament civilitzadores en temps d'incerteses com ho és el segle XXI.

3. COMISSIÓ TÈCNICA

Els diàlegs compten amb una Comissió Tècnica encarregada del contingut del mateix.

Aquesta comissió està formada per experts en diferents àmbits:

Xavier Canosa. Arquitecte

Carles Duarte. Poeta i lingüista.

Joan Falgueras. Arquitecte

Joaquim Ginesta. Arquitecte

Lluís Gratacós. Arquitecte.

Joaquim Nadal. Ex-polític i historiador.

Martí Sabrià. Geògraf i expert en activitats turístiques.

5. ORGANITZACIÓ, COMISSARIAT, COL·LABORADORS I PATROCINADORS

Organitza:

Ajuntament de l'Escalade

Comissariat:

Isabel Granell Simeón

Col·labora:

Col·legi d'Arquitectes
de Catalunya
Demarcació de Girona

